

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในกรุงเทพมหานคร

Factors Related to the Agricultural Extension Practice of Village Agricultural Volunteers in Bangkok

ธงทิวัฒน์ ไชกระสัน¹ และดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์¹
Thongtiwat Chaikasan¹ and Duangkamol Panrosthup Thunmathiwat¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน 2) ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงานกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และ 5) ปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ในกรุงเทพมหานคร ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจำนวน 60 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์พหุคูณ ผลการศึกษาพบว่าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.12 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาที่ระดับประถมศึกษา อาชีพหลักคือเกษตรกร และไม่มีการประกอบอาชีพรอง รายได้จากการทำอาชีพในภาคการเกษตร เฉลี่ย 183,333.33 บาท/ปี รายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 16,400.00 บาท/ปี นอกเหนือจากการเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ไม่มีการดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน และไม่ได้เป็นอาสาสมัครเกษตรในสาขาอื่น ๆ รวมถึงไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรการเกษตร ความรู้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมาก ร้อยละ 56.70 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) เป็นการปฏิบัติงานด้านติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้าน และรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.99) การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหามากที่สุด คือเกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจัดหาให้

คำสำคัญ: ปัจจัย ความสัมพันธ์ การปฏิบัติงาน อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน กรุงเทพมหานคร

Abstract

The purposes of this research were to study 1) volunteers basic personal information including economic factors and social factors of village agricultural volunteers in Bangkok 2) knowledge in the practice factor of a village agricultural volunteers 3) the performance of agricultural village volunteers 4) find the relationship between knowledge and work performance of village agricultural volunteers 5) the problems in the operation of agricultural village volunteers in the area. The data were conducted by using questionnaire from 60 volunteers. The analyzed statistical values include frequency, percentage, average, maximum, minimum, standard deviation and the correlation coefficient. The results showed that most of the farmers in the village were male with the average aged was 50.12 years. The majority of the marital status was married and the majority of the education level was primary school level. The main occupation was agricultural and most of the informant did not have secondary occupation. The average agricultural based income was 183,333.33 Baht per year. The average secondary non-agricultural based income was 16,400 Baht per year. In addition, apart from being a village volunteer, the volunteers did not participate in any other role in the community. Nor they were member of any other agricultural organizations. On assessing their knowledge for their work, the result found that most of them had high level of knowledge (56.70). The overall performance on their duties was at a high level ($\bar{x} = 3.69$) and on monitoring agricultural situation in the village and reporting urgent emergency to the most relevant agencies ($\bar{x} = 3.99$). Testing the hypothesis found that there was a correlation between the village agricultural volunteers knowledge on their operation with the statistical significance 0.05. The most significant problem to the volunteers was when farmers did not benefit from the volunteer's activities.

Keywords: factors, relationship, working, agricultural volunteer village, Bangkok

¹ภาควิชาวนวัตกรรมและการสื่อสารและพัฒนากการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

*Corresponding author, Email: Bothongti@hotmail.com

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีบทบาทหน้าที่และภารกิจครอบคลุมงานด้านการเกษตรในทุกด้าน แบ่งออกเป็นการจัดหาแหล่งน้ำและพัฒนาชลประทาน ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ส่งเสริมและพัฒนาระบบสหกรณ์ รวมทั้งกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรกรรม และราชการอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545) โดยงานแต่ละด้านมีหน่วยงานภายในสังกัดรับผิดชอบดูแล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐบาล แต่ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีจำนวนลดน้อยลงทุก ๆ ปี ประกอบกับการกิจที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรที่มีอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับภาคการเกษตรมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับหลายสาขา แบ่งออกเป็น ส่วนราชการ 15 สาขา ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานมาตรฐานสินค้าการเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมฝนหลวงและการบินเกษตร กรมการข้าว และกรมหม่อนไหม รัฐวิสาหกิจ 4 สาขา ได้แก่ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย องค์การสะพานปลา และการยางแห่งประเทศไทย (กยท.) องค์การมหาชน 3 สาขา ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร และสำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาการเกษตร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2550)

ดังนั้นในปี พ.ศ. 2558 สำนักงานเกษตรกรุงเทพมหานครจึงได้ดำเนินการรับสมัครเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกให้ได้หมู่บ้านละ 1 คน เรียกว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) เพื่อทำหน้าที่ประสานความเชื่อมโยงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรสาขาต่าง ๆ ทั้ง 16 สาขา ได้แก่ อาสาสมัครเกษตรและสหกรณ์ อาสาสมัครฝนหลวง อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี อาสาสมัครเศรษฐกิจการเกษตรอาสา ประมงอาสา หมอดินอาสา เกษตรหมู่บ้าน อาสาสมัครสหกรณ์ อาสาสมัครชลประทาน อาสาสมัครปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อาสาสมัครชวชนาชั้นนำ สารวัตรเกษตรอาสา ใหมอาสา Q อาสา และอาสาพัฒนาทางพารา เป็นแกนกลางในการประสานงานให้เกิดการบูรณาการงานพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้านตามภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ให้มีคุณสมบัติเป็นเกษตรกรปราชญ์ (ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรียกขาน) (ประวิช จรด้า, 2553)

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในกรุงเทพมหานครมีการดำเนินงานในหลายด้าน เช่น ทำหน้าที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูลด้านการส่งเสริมการเกษตร ร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรหมู่บ้าน เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร และช่วยเหลืองานของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านยังมีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่มีเวลาเนื่องจากติดภารกิจอื่นที่สำคัญกว่า ไม่ได้รับคำตอบแทนหรือสวัสดิการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญ หรือขาดความร่วมมือจากเกษตรกรและองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (สมชาย ชาญนรงค์กุล, 2560)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อเสนอแนะต่อสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานครในการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงาน หรือนำไปแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ให้มีความสอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในกรุงเทพมหานครจำนวน 181 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 64 คน คำนวณโดยใช้สูตร Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.1 และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (สำนักงานเกษตรกรุงเทพมหานคร, 2558) แต่สามารถเก็บข้อมูลได้จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 ซึ่งเป็นจำนวนที่ยอมรับได้ ดังที่การศึกษาของสหรัฐอเมริกา National Education Association อ้างถึงใน กันยารัตน์ สมบัติธีระ และยุพาถาวรพิทักษ์ (2558) ได้เสนอไว้ว่า อัตราการตอบกลับแบบสอบถามที่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้ต้องมากกว่าร้อยละ 90

เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) และแบบปลายเปิด (open-ended question) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจและสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 ความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ตอนที่ 3 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ตอนที่ 4 ปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ดำเนินการทดสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามให้กับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson-20) กับตัวแปรความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้ค่าความเชื่อมั่น 0.752 ตัวแปรปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้ค่าความเชื่อมั่น 0.783 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) กับตัวแปรการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้ค่าความเชื่อมั่น 0.826 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลและนำมาหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับนักวิชาการเกษตรในสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. ขอที่อยู่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เพื่อจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อตอบ

แบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว กลุ่มตัวอย่างจะส่งกลับมายังผู้วิจัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ส่งแบบสอบถามกลับมายังไปรษณีย์ผู้วิจัยจะโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์โดยตรง

3. ถ้าไม่มีการตอบแบบสอบถามกลับ เริ่มโทรสัมภาษณ์อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

4. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป โดยผ่านโปรแกรม

สำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ด้านความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน วัดจากข้อคำถามถูกผิด 15 ข้อ ที่กำหนดค่าคะแนน คือ ตอบถูก 1 คะแนน ตอบผิด 0 คะแนน คะแนนเต็ม 15 คะแนน โดยผู้วิจัยแบ่งระดับความรู้เป็น 3 ระดับ คือ มีความรู้มาก มีความรู้ปานกลาง และมีความรู้น้อย ตามเกณฑ์การประเมินแบบอิงเกณฑ์ของ Bloom คือ (นงนพพร ทับทิมทวีโชค, 2556)

ตอบถูก	12-15 ข้อ	หมายถึง	ความรู้ระดับมาก
ตอบถูก	9-11 ข้อ	หมายถึง	ความรู้ระดับปานกลาง
ตอบถูก	0-8 ข้อ	หมายถึง	ความรู้ระดับน้อย

ด้านการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน กำหนดค่า 5 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด ปฏิบัติงานในระดับมาก ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ปฏิบัติงานในระดับน้อย ปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินแบบอิงเกณฑ์ของ (วรวิศา ทรัพย์เกษม และสุพัตรา ศรีสุวรรณ, 2559) ซึ่งการแปลความหมายการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21-5.00	หมายถึง	การปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41-4.20	หมายถึง	การปฏิบัติงานในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61-3.40	หมายถึง	การปฏิบัติงานในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81-2.60	หมายถึง	การปฏิบัติงานในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.80	หมายถึง	การปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation : r) หรือเรียกอีกอย่างว่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย (simple correlation) เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่มีระดับการวัดอันดับกลาง (interval scale) ขึ้นไป

ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ปัจจัยส่วนบุคคล

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนมากเป็นเพศชายร้อยละ 63.30 เพศหญิงร้อยละ 37.70 มีอายุเฉลี่ย 50.12 ปี ส่วนมากสมรสแล้วร้อยละ 75.00 โสดร้อยละ 11.70 และเป็นหม้ายร้อยละ 3.30 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 36.70 มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 18.30 และอนุปริญญา/เทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 13.30 ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรร้อยละ 98.30 ไม่ได้ประกอบอาชีพรองร้อยละ 80.00 รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 183,333.33 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 16,400.00 บาท/ปี และนอกจากเป็นอาสาสมัครเกษตร กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ดำรงตำแหน่งในชุมชนร้อยละ 71.70 และมีผู้ดำรงตำแหน่งในชุมชนร้อยละ 28.30 โดยเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านมากที่สุดร้อยละ 26.70 ไม่มีการเป็นอาสาสมัครเกษตรสาขาอื่น ร้อยละ 63.30 และเป็นอาสาสมัครเกษตรสาขาอื่นร้อยละ 36.70 แบ่งออกเป็นประมงอาสาร้อยละ 21.70 หมอдинอาสาร้อยละ 16.70 และอาสาสมัครปศุสัตว์ร้อยละ 1.70 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตรร้อยละ 51.70 ส่วนที่เหลือร้อยละ 48.30 เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร แบ่งออกเป็นกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 25.00 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 15.00 และสหกรณ์ในภาคการเกษตรร้อยละ 1.70

ด้านความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความรู้ในการปฏิบัติงานระดับมาก ร้อยละ 56.70 มีความรู้ระดับปานกลาง ร้อยละ 41.73 และมีความรู้ระดับน้อย ร้อยละ 1.64 ดังแสดงในตาราง (Table 1)

Table 1 Knowledge factors related to the performance of village agricultural volunteers (n=60).

Knowledge in the practice	Frequency	Percent
High knowledge level (12-15)	34	56.70
Moderate knowledge level (9-11)	25	41.73
Low knowledge level (0-8)	1	1.64

ด้านการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ร้อยละ 56.70 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติงาน ด้านติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงไปคือ ด้านร่วมกับการกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.83) ถัดไปคือ ด้านประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.60) และด้านจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.34) ดังแสดงในตาราง (Table 2)

Table 2 Factors related to the roles of the village agricultural volunteers (n=60).

Role based compliance	$\bar{X}$	S.D.	Level	Rank
Track and report emergencies	3.99	0.81	High	1
Collaborate with village directors and related agencies to make village development plans	3.83	0.70	High	2
Coordinate in transferring and solving problem of farmer	3.60	0.81	High	3
Collect the basic agricultural data of village	3.34	0.77	Moderate	4
Grand mean	3.69	0.57	High	

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

จากการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า ความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (X) และการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (Y) มีความสัมพันธ์กัน 0.309 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าเมื่ออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความรู้ในการปฏิบัติงานจะสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดอบรมให้ความรู้กับอาสาสมัครเกษตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้อาสาสมัครเกษตรสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังแสดงในตาราง (Table 3)

Table 3 The relationship between the performance of village agricultural volunteers and the knowledge factor in work performance (n=60).

	Overall performance (Y)	Knowledge in Practice (X)
Overall performance (Y)	1.000	0.309*
Knowledge in practice (X)		1.000

*Significant at the level 0.05.

ปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหาสำคัญในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดังนี้ เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจัดทำให้มากที่สุด ร้อยละ 75.00 เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญกับการขึ้นทะเบียน ร้อยละ 71.70 เกษตรกรต้องการความรู้ที่หลากหลาย ร้อยละ 70.00 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านไม่มีเวลาในการปฏิบัติงาน ร้อยละ 63.30 และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน ร้อยละ 60.00 ดังแสดงในตาราง (Table 4)

Table 4 Problems in the operation of village agricultural volunteers (n=60).

Problems in practice	Problems		No problems	
	N	Percent	N	Percent
1. Basic storage management				
1.1 Farmers didn't see the importance of registering	43	71.70	17	28.30
1.2 The farmer brought the documents to the registration without regulation	40	66.70	20	33.30
1.3 Farmers didn't sign up in fact	30	50.00	30	50.00
2. Contact with the relevant authorities in the preparation of agricultural development				
2.1 Farmers didn't benefit from that job	45	75.00	15	25.00
2.2 Related agencies didn't see the importance of agricultural development plans	14	23.30	46	76.70
3. Knowledge and solve problems				
3.1 Farmers demand didn't match the leading support	34	56.70	26	43.30
3.2 Farmers need a variety of knowledge	42	70.00	18	30.00
3.3 Unknown speakers that can convey their knowledge	12	20.00	48	80.00
3.4 Lack of knowledge and technical research	12	20.00	48	80.00
3.5 Farmers didn't trust	26	43.30	34	56.70
4. Track and report emergencies				
4.1 Farmers didn't believe	28	46.70	32	53.30
4.2 Warnings, lack of materials and equipment to work	36	60.00	24	40.00
5. Other problems				
5.1 No time in practice	38	63.30	22	36.70
5.2 Not receive remuneration or welfare	30	50.00	30	50.00
5.3 Coordination with authorities wasn't convenient	23	38.30	37	61.70

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.12 ปี สถานภาพสมรสแล้ว จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ไม่มีการประกอบอาชีพรอง ซึ่งสอดคล้องกับ จันทิตา กระทุมแก้ว (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดราชบุรี พบว่า อาสาสมัครเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.13 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชำนาญ เมืองลอง (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี พบว่า อสม.ส่วนใหญ่เป็นชาย จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ด้านความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า ส่วนมากตอบถูก 12-15 ข้อ จากคำถาม 15 ข้อ ใกล้เคียงกับ กัณณิดา บุญยั้ง (2556) ที่รายงานผลการศึกษา บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในการส่งเสริมการเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรส่วนมากตอบถูก 10-12 ข้อ จากคำถาม 15 ข้อ

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ จารุณี นครกัณฑ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดสุโขทัย พบว่า ผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การทดสอบสมมติฐาน จากผลการทดสอบ พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เนื่องจากอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านที่มีความรู้ในการปฏิบัติงานสูงจะสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ ผุสดี จันทร (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดนครนายก พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.01) เช่นเดียวกัน

ปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีปัญหาในเรื่องของเกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจัดทำให้ เนื่องจากบางกิจกรรมเกษตรกรสามารถหาข้อมูลได้ด้วยตนเองหรือมีความรู้ในหน้านั้นอยู่แล้ว ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วิไล อุส่าห์ (2556) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่มีปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าพื้นที่ศึกษาเป็นเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและการเดินทางมาติดต่อกับสำนักงานเกษตรที่รับผิดชอบในพื้นที่

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.12 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาประถมศึกษา ประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม และไม่มีการประกอบอาชีพรอง รายได้จากอาชีพในภาคการเกษตรเฉลี่ย 183,333.33 บาท/ปี รายได้จากอาชีพนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 16,400.00 บาท/ปี นอกจากการเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ไม่มีการดำรงตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน และไม่ได้เป็นอาสาสมัครเกษตรในสาขาอื่น ๆ รวมถึงไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีการปฏิบัติงานในด้านติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า ความรู้ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กัน 0.309 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหามากที่สุด คือ เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจัดทำให้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า ความรู้ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กัน 0.309 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก แสดงว่าเมื่ออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความรู้ในการปฏิบัติงานจะสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดอบรมให้ความรู้กับอาสาสมัครเกษตรอย่างสม่ำเสมอ

ในส่วนของปัญหาที่เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจัดทำให้ ควรมีการแนะนำให้เกษตรกรได้รับรู้และรู้จักการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ซึ่งจะช่วยให้เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากขึ้น โดยอาจจัดทำเป็นสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ โปสเตอร์ หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อแนะนำการทำงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน นอกจากนี้การที่จะเชิญชวนให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องหากิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเกษตรกรอย่างแท้จริง หรือปรากฏประโยชน์อย่างชัดเจน เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสนใจและให้ความร่วมมือกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กณณิดา บุญยิ่ง. 2556. บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในการส่งเสริมการเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กันยารัตน์ สมบัติธีระ และยุพา ถาวรพิทักษ์. 2558. อัตราการตอบกลับแบบสอบถามและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราตอบกลับแบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลของการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ในงานวิจัยด้านพยาบาลศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาการระบาดและชีวะสถิติ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2550. เชื่อมโยงหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
https://www.moac.go.th/adout-str_org. (11 กันยายน 2561).
- จารุณี นครกัณฑ์. 2558. บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉันทิดา กระพุ่มแก้ว. 2557. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชำนานู เมืองลอง. 2555. บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนพร ทับทิมทวีโชค. 2556. ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้ที่มีต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประวิช จรด้า. 2553. ความเป็นมาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน. กรมส่งเสริมการเกษตร. asakaset.doae.go.th/a/history.html (20 สิงหาคม 2561).
- ผุสดี จันท. 2556. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตร จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2545. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม มาตรา 18. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
https://www.moac.go.th/adout-str_org (8 กันยายน 2561).
- วิศรา ทรัพย์เกษม และสุพัตรา ศรีสุวรรณ. 2559. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเทคโนโลยีการผลิตข้าวในศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. ว.วิทย.เกษตร. 48(1): 118-126.
- วิไล อุส่าห์. 2556. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัด อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชาย ชาญณรงค์กุล. 2560. คู่มืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ฉบับปรับปรุง 2560. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

วันรับบทความ (Received date) : 15 พ.ย. 61

วันแก้ไขบทความ (Revised date) : 28 ม.ค. 62

วันตอบรับบทความ (Accepted date) : 11 มี.ย. 62